

Robert Fine: Kosmopolitismus: Základní ideje globálního uspořádání.

Přeložil Otakar Vochoč. 1. vydání. Praha: Filosofía, 2011, 276 stran, ISBN 978-80-7007-346-9.

Pro správné porozumění knize Roberta Fina *Kosmopolitismus: Základní ideje globálního uspořádání*, čítající 220 stran hlavního textu (v originále něco přes 150), je potřeba předběžně odpovědět na dvě otázky: Zprvč, s jakými účely a představou jakého cílového publika byla napsána, a zadruhé, jakým způsobem a s jakými preferencemi autor vybíral z široké palety přístupů k tématu či pojmu *kosmopolitismus* – neboť na daném prostoru při nejlepší vůli nelze podat vyčerpávající obraz co do šířky ani hloubky.

Odpověď na první část první otázky lze nejlépe posbírat z celkem 21 základních „tezí o kosmopolitní sociální teorii“, které tvoří úvodní (nečíslovanou) kapitolu. Robert Fine uvádí – a to je patrně nejobecnější charakteristika zamýšlených účelů knihy –, že kosmopolitní sociální teorie je „*kolektivní snahou vybudovat vědu o společnosti založenou na požadavku univerzalizmu*“, přičemž tento univerzalizmus je „*založený na globálním dosahu modernity a na základní jednotě lidstva*“ (s. 16; zvýraznění P. D.). Zároveň se hodlá kriticky vypořádat s „*novým kosmopolitismem*“ v sociálních vědách, který podle něj není „*dostatečně kosmopolitní*“ a zůstává příliš spjatý s předkosmopolitními, respektive nekosmopolitními formami uvažování o společnosti (s. 17). Fineho kosmopolitismus má být ovšem nejen analytickým – sociálněvědným –, nýbrž také transformativním, normativně předepisujícím projektem (s. 21). Poslední věta úvodu „*Tato kniha je právě tak cvičením v kosmopolitním sociálním teoretizování jako diskusí o kosmopolitismu samém*“ pak shrnuje poměrně ambiciózní cíle, které autor do svého textu vložil: Jednak ukázat, co kosmopolitismus vlastně je a obnáší, a jednak obhájit svoji vlastní verzi kosmopolitní sociální teorie jako nejpřesvědčivější.

Pokusím se zde ukázat, že v obou případech lze autorovo snažení považovat za úspěšné pouze v případě, že za cílové publikum budeme považovat širší sociálněvědnou a též neobornou veřejnost, a nikoliv přímé konkurenty v kosmopolitním nebo antikosmopolitním podniku. Dovolím si tvrdit, že těm by – podobně jako mně – chyběla hlubší i rozsáhlejší argumentace k některým významným bodům a tématům. Jako příklad uvedu pojem a problém *univerzalizmu*, který zde v zásadě není vůbec vymezen, což umožňuje autorovi se k němu na jednu stranu aktivně hlásit a na druhou stranu striktně odmítat „*etický univerzalizmus*“ (s. 227). Pouze zběžná pozornost je věnována též debatám o kosmopolitismu odehrávajícím se mimo rámec *sociální teorie* a dílu několika dalších vybraných autorů a autorek, o nichž bude řeč níže.

Tím se dostávám k druhé předběžné otázce, týkající se kritérií selekce mezi analyzovanými tématy a autory/autorkami. Etymologický význam termínu *kosmopolitismus* není kdovíjakou záhadou; *kosmopolites*, resp. *polites tou kosmou*, znamená *světoobčan* (*občan světa*) a evokuje určitý typ kritického postoje k lokálním a partikulárním závazkům, v nichž se člověk ocitá jednak již narozením a jednak výchovou a socializací v nějakém konkrétním společenství. Ústřední myšlenka kosmopolitismu by se dala shrnout do tvrzení, že všechny lidské bytosti jsou členy jednoho všeobjímajícího společenství a že z této skutečnosti plynou morálně, politicky, kulturně i jinak významné důsledky.

Tato obecná idea ovšem může nabývat nejrůznějších podob v závislosti na tom, které z oblastí lidského/společenského života dáme ve svém zkoumání přednost; tak lze rozlišovat kosmopolitismus morální, politický, právní, kulturní, etický, hospodářský či metodologický, přičemž otázky a problémy, které se různé verze kosmopolitismu snaží rozpracovat, se nemusejí nutně překrývat, stejně jako nemusejí být nutně kompatibilní nalézané odpovědi a navrhovaná řešení. Jeden triviální příklad za všechny: (Neo)liberální obhajoba

minimálních překážek pro obchodní a finanční toky napříč státními hranicemi stojí v protikladu k představám demokratizace procesů a struktur rozhodování v nadnárodním až globálním měřítku, či snad spíše k představě zavádění demokratické kontroly do těch oblastí, kde dosud mimo hranice státu chybějí. Méně triviálním příkladem pak může být konflikt mezi přesvědčením o existenci univerzálního souboru morálních principů a z nich vyplývajících norem na straně jedné, a na straně druhé faktem reálné existence nejrůznějších etických a kulturních systémů, k nimž je správné mít „respekt“ a jež chceme přinejmenším tolerovat (pokud ne rovnou obdivovat) – a které ovšem s touto univerzální morálkou v souladu nijak evidentně nejsou.

V každé z těchto „arén“ pochopitelně dochází k dalšímu rozrůžňování pozic a konstrukci svébytných pojmových rozlišení. To je samo o sobě banální zjištění; s ohledem na ohlášené ambice autora předložit vlastní komplexní vizi kosmopolitní sociální teorie v kontrapozici k některým významným či přímo převládajícím alternativám však vystává při čtení knihy otázka, zdali je interpretace těchto alternativ vždy korektní a/nebo vyčerpávající – respektive zdali postřehy a výhrady, jež jim Fine adresuje, skutečně postihují *všechny* relevantní hlasy a perspektivy.

Aby předešlé poznámky získaly podklad, podívejme se nyní na obsah jednotlivých kapitol a paralelně též i myšlenkové vlivy a zdroje, které *Kosmopolitismus* napájejí. První kapitola nazvaná „Kosmopolitismus bez koncovky -ismus: vymezení oblasti zkoumání“ lokalizuje počátky „*nového kosmopolitismu*“ do doby pádu Berlínské zdi (tj. rok 1989). Fine hovoří o „*interdisciplinární[m] hnutí s vlastním vyhraněným výzkumným programem*“, přičemž identifikuje tři společné úkoly – *metodologický*, týkající se rekonstrukce pojmového a metateoretického rámce výzkumu; *empirický*, spočívající v přítakání příchodu nové globální epochy vzájemné závislosti, již je třeba odpovídajícím způsobem uchopit; a konečně *normativní/preskriptivní*, odpovídající na oblíbenou otázku „Co dělat?“ (s. 29–30). Fine následně (na s. 30–37) nastiňuje novou kosmopolitní vlnu ve čtyřech souvisejících oblastech sociálněvědného výzkumu, totiž mezinárodním právem, mezinárodních vztazích, politické filozofii a sociologii/sociální teorii. Největší část kapitoly věnuje kritické diskusi o sociální teorii Ulricha Becka, jejímž prostřednictvím chce ukázat, že „*nový kosmopolitismus*“ není úplně tak nový a že ve skutečnosti zůstává zaklíněn v kategoriích patriotismu a(ž) nacionalismu s jejich domněle nenahraditelnými stabilizačními a integračními funkcemi, byť jde o kategorie „kosmopolitizované“.

Nejzajímavějším a nejpřínosnějším tématem kapitoly je odhalení nedomyšleností a omylů „*kritiky metodologického nacionalismu*“, jinak též jednoho z významných témat Beckova díla. Fine poukazuje mimo jiné na sebenadšení – v sociální teorii velmi rozšířené, a přesto falešné – z odhalování radikálních a převratných společenských změn, jichž máme být momentálně svědky: „*Kult nového*“ či „*klam prezentismu*“, Bernardem Yackem v jiném kontextu dříve označený jako „*fetišismus modernit*“ (Yack 1997), si upravuje minulost do předem připravených škatulek, aby mohl v současnosti identifikovat „nové“ a „přelomové“ procesy či struktury a zároveň se teleologicky „podívat do budoucnosti“ a přinést vizi žádoucího kosmopolitního řádu. Fine upozorňuje na to, že tvrzení o soudobé „kosmopolitní realitě“ se opírá spíše o „*vývin určitého druhu vědomí*“ než o „*jakoukoliv sociální transformaci*“ (s. 57) – a dodejme, že jen u určité kategorie lidí. Namísto vynalézání plakátových hesel je tudíž podle něj potřeba zejména kultivovat již dosažené úspěchy tohoto kosmopolitního vědomí.

„*Kritika kritiky metodologického nacionalismu*“ je v autorově podání vstřícná a vyvážená, protože koneckonců vedená podobnými motivacemi i účely, a bezpochyby ji lze aplikovat i mimo sociální teorii na zbývající oblasti sociálněvědného výzkumu zmíněné autorem. O to více je však zarážející dosti schematické představení oblasti mezinárodního práva, mezinárodních vztahů a politické filozofie, protože ani v následných kapitolách se o diskusích a střetech odehrávajících se v těchto disciplínách nedozví čtenář mnoho, vyjma Fineho vymezení vůči několika „těžkým vahám“ jako Habermas, Rawls, Kant, Hegel

či Arendtová. Je zcela pochopitelné, že autorovým preferovaným východiskem je sociologie a sociální teorie, nicméně se zde vrací dříve naznačená pochybnost o možnosti zkonstruovat kosmopolitismus přesvědčivý pro *všechny zainteresované*, aniž by se „utkal“ s konkrétními diskusemi a argumenty z dalších sociálněvědných oblastí: Tak například kosmopolitně orientovaní morální a političtí filozofové a filozofky věnují enormní úsilí rozboru a zdůvodnění *univerzalizmu* a existence univerzálních (kosmopolitních) hodnot či principů (nebo jejich zpochybnění) a jejich vztahu k etickému, kulturnímu a politickému partikularismu (srovnej například Rachels 2003: kap. 1–2; Caney 2005: kap. 2), přičemž kritika adresovaná Beckovi a spol. pro ně nutně neplatí jednoduše proto, že se s těmito diskusemi pojmově miji.

Podobně ani teoretiky a teoretičky mezinárodního práva a mezinárodních vztahů nelze jednoduše obviňovat z toho, že jejich pojetí mezinárodní politiky a z nich vyplývající institucionální návrhy se z povahy věci proviňují stejnými hříchy, které Fine připisuje sociální teorii; naopak, početné snahy na jedné straně akomodovat vhledy kosmopolitismu v politické filozofii a na straně druhé formulovat například atraktivní verzi politického realismu pro mezinárodní realitu počátku 21. století (srovnej například Hurrell 2007; Beardsworth 2011; Scheuerman 2012) se ze schematického rámce načrtnutého Finem vymykají (jsem si vědom skutečnosti, že některé zmiňované tituly spatřily světlo světa až několik let po vydání Fineho *Kosmopolitismu* z roku 2007, nicméně ideje v nich obsažené se nacházely v daném intelektuálním prostoru již dříve). Domnívám se, že z těchto končin by se ozval zásadní nesouhlas s tvrzením, že Fineho verze kosmopolitismu skutečně postihuje všechny relevantní „základní ideje globálního uspořádání“.

Fine přitom svoji argumentaci staví do poměrně obecné roviny a již v této kapitole, stejně jako ve zbytku knihy, je paradoxně méně zřetelné, v čem se jeho vlastní pozice věcně liší od těch ostatních, ať už jím kritizovaných, anebo opominutých: Zmíněné metodologické „ponaučení“ v tomto ohledu představuje výjimku. Tento problém lze též formulovat v pojmech nevyhraněnosti a přílišné rozkročenosti kapitoly i ostatního textu, nicméně chci zároveň předeslat, že tento dojem je možná nezbytnou daní za kompaktní rozsah knihy a zejména za snahu o nedogmatický přístup k proteovskému fenoménu kosmopolitismu, kterou koneckonců považují za jednu z klíčových předností Fineho knihy.

Ve druhé kapitole („Kosmopolitismus a přirozené právo: Kant a Hegel“) se Fine již obrací k věcným otázkám a problémům kosmopolitního myšlení. Začíná patřičně u Kanta a jeho světoobčanského ideálu, který vskutku představuje hlavní inspiraci pro velkou část soudobého kosmopolitismu. V duchu předešlé kritiky „*nového kosmopolitismu*“ se snaží s využitím Hegela ukázat, že naroubování univerzalistických ideálů světoobčanství a věčného míru na partikularisticky zakotvenou tradici republikanismu v moderním státě (čti: nacionalismu v národním státě) je bezzubé a kontraproduktivní právě proto, že je pojmově i institucionálně nedostatečně transformativní, alespoň z hlediska ryzího kosmopolitního ideálu.

Zdůraznění napětí mezi implicitním i explicitním odvoláváním se k transcendentálním principům a lokálně zakotveným republikanismem je velmi osvěžující, stejně jako v základních rysech srozumitelně načrtnutá kontrapozice Kanta s Hegelem jakožto určující postavou pro velkou část soudobé kritické sociální teorie, k níž má – odvážím se tvrdit – sám Fine poměrně blízko. Chce přitom ukázat, že přirozeněprávní, popřípadě deontologickou kantovskou perspektivu je potřeba radikálněji zbavit metafyzické zátěže, historizovat ji, a tudíž ji oddogmatizovat a důsledněji otevřít demokratickému (republikánskému) prvku. Fine si ovšem uvědomuje, že to zároveň znamená zkomplikování dosud jednoznačně „nalajnovaného“ kosmopolitního projektu, protože vychází najevo, že problém tlumení, či přímo eliminace politického násilí na nadstátní úrovni nelze vyřešit prostým „naroubováním“ kosmopolitních práv a institucí na existující formy moderního státu (s. 87).

Jedním z význačných pokusů o harmonizaci či plodné využití tohoto napětí přispěl v posledních zhruba dvaceti letech Jürgen Habermas, k němuž se Fine obrací v kapitole třetí.

Svůj výklad strukturuje okolo pojmu konstitučního (ústavního) patriotismu, do něhož Habermas vkládá značné naděje s výhledem na proměnu politických loajalit občanů, přesněji řečeno na příslib propojení republikánského patriotismu s kosmopolitním kantovským univerzalismem, to vše v atraktivním hávu „deliberativní demokracie“ postavené na ideálu komunikativního jednání.

Fineho výklad je zde korektní a podobně i jeho kritika ideálu konstitučního patriotismu se dotýká některých podstatných nedostatků Habermasovy pozice, zejména latentní depolitizace navrhovaných ústavních struktur v zájmu racionalistického ideálu postnacionální společnosti, byť formálně haleného do deliberativního šatu – přičemž Fine správně upozorňuje, že v ohrožení se tak ocitají ty hodnoty, které jinak podepírají demokratickou formu společenského života (s. 110). Nicméně Habermasova verze postnacionalismu není jediná, a ani kritická reflexe perspektiv demokratizace či konstitucionalizace na nadstátní úrovni nekončí několika staršími skeptickými tezemi Willa Kymlicky: K dispozici je až nepřehledná zásoba teoretických i empirických textů na témata utváření nadnárodních identit či demokratických (například legitimizačních) inovací v nadstátním měřítku, které koneckonců nezřídka rozpracovávají i Habermasovy základní ideje. Fine si jich ale prakticky vůbec nevšímá a ve čtenáři je vzbuzován – z mého pohledu neoprávněný – dojem, že soudobá kosmopolitní politická teorie, případně politická teorie Evropské unie, stojí a padá s tím, co napsal či nenapsal Jürgen Habermas.

Vzhledem k ambicím knihy považuji takové vyznění za nešťastné, tím více, že podobný přístup volí Fine i v kapitole čtvrté („Kosmopolitismus a mezinárodní právo: od ‚práva národů‘ ke ‚konstitucionalizaci mezinárodního práva‘“), kde konfrontuje právní aspekt mezinárodních politických teorií Johna Rawlse a Jürgena Habermase. Z perspektivy politické filozofie – a zde se aktualizuje jedna z mých předchozích poznámek – je až nepochopitelné, proč jsou tito dva autoři prezentováni jako v nějakém ohledu *typičtí* představitelé „nového kosmopolitismu“, když zejména pozdní Rawls proslul svým antikosmopolitním obratem, jímž notně zklamal své následovníky a vyznavče: Odhalovat pak „*nekosmopolitní a znepokojující implikace*“ v Rawlsově díle (s. 115) se vskutku jeví jako vlamování do otevřených dveří, tím více, že Rawlsovo životní dílo se uzavřelo před přibližně dvanácti lety, zatímco „rawlsovské“ diskuse pokračují dodnes, a to přesně o těch subtématech, na něž Fine ve svém výkladu naráží. Osobně se navíc domnívám, že některé názory Rawlsovi připisované, případně výtky adresované jeho dílu, zcela korektně *nejsou*, nicméně nechci tuto recenzi přeměnit ve spor o „pravdivou“ exegezi jednoho Díla (mám na mysli mimo jiné absenci reflexe klíčového rozlišení mezi *racionalitou* a *rozumností* nebo významného metodologického rozdílu mezi *ideální* a *neideální* teorií).

Fine ovšem opět přisuzuje primát Habermasovi a jeho představě konstitucionalizace mezinárodního práva – a podobně jako v případě politické teorie EU dochází k závěru, že navzdory všem přednostem a platným vhledům jde o představu příliš idealizovanou, depolitizovanou a diskurzivně „vmyšlenou do existence“. Dokládá to mimo jiné stručným, leč pronikavým rozbořením pojmu svrchovanosti, který bývá v kosmopolitních pojednáních hlavním teoretickým i praktickým otloukánek (stejně jako autor se domnívám, že z velké části neoprávněně). Fine se zde mimo jiné dotýká problému vztahu mezi teorií a praxí, který bývá v obhajobách kosmopolitismu upozadován ve prospěch idealizovaných teoretických spekulací. Tato výhrada by ostatně mohla v prvé řadě mířit na „globální demokracie“ typu Helda, Archibugiho či Falka, kteří jsou v textu letmo zmíněni (s. 116), ovšem podrobnější – vlastně jakákoliv – kritická diskuse opět chybí, přestože jde v oblasti politické filozofie, mezinárodní politické teorie a v rostoucí míře i v teorii mezinárodních vztahů o vysoce vlivnou verzi kosmopolitismu. Fine navíc nerozlišuje ani mezi globálními demokraciemi a skutečnými „světostátisty“, když obhajobu ideje světového státu přisuzuje této první skupině, přestože ji ve své většině explicitně odmítají.

Jakkoliv již v předchozích kapitolách prosvítal pojem *politické soudnosti* jako východisko z klubka teoretických aporií kosmopolitismu, až v kapitolách 5–7 přichází na řadu

soustředěnější výklad toho, co se jím má v této souvislosti na mysli. Problematika ozbrojených humanitárních intervencí je klasickým příkladem, kdy si kosmopolitní teorie a skrze ni zdůvodňovaná politika vysluhuje nesmlouvavou kritiku od realistů typu Danila Zola, soudobých (neo)marxistů jako Jacques Rancièra i postmodernistů ranku Giorgia Agambena. Fine ukazuje, že cesta nevede přes neustálé scholastické zpřesňování definicí, kritérií a principů, byť tato snaha je pochopitelná a do určité míry chvályhodná (jako příklad mu slouží mj. program Responsibility to Protect, R2P), protože jistá míra nejednoznačnosti je neodstranitelná; světlo na konci tunelu přináší podle něj jedině zapojení politické imaginace a reflexivity, vědomé si historického a politického kontextu teoretizování i rozhodování. Modelovým „reflexivním kosmopolitou“ je pro Fineho (jak jinak) Habermas, ovšem se stejnou výhradou stran hypertrofovaného tlaku na juridifikaci, a tudíž depolitizaci mezinárodní politiky jako u předchozích témat (s. 167 an.).

Kapitoly 6 a 7 – „Kosmopolitismus a trest: stíhání zločinů proti lidskosti“ a „Kosmopolitismus a život ducha: kritika nihilismu“ – rekonstruují politické myšlení Hannah Arendtové, které Finemu představuje kvintesenciální příklad kosmopolitně orientované politické soudnosti, propojující na hlubší úrovni *právo* a *politiku*. V šesté kapitole Fine rozebírá reakci Hannah Arendtové nejprve na norimberský proces a posléze na proces s Adolfem Eichmannem, přičemž se soustředí na její neúnavnou snahu našlapovat náročnou a mizející stezkou mezi univerzalistickými (kosmopolitními) závazky vůči všemu lidstvu a nebezpečím manicheistického dělení světa na morální Dobro (my) a Zlo (oni – nacisté, „barbaři“ atd.), které předznamenává právě to zaslepení politické soudnosti, proti němuž je celá kniha namířena. Konečně v sedmé kapitole pak na základě textů jako *Život ducha a Přednášky o Kantově politické filozofii* dává zřetelnější obsah pojmu *reflektující soudnosti* jakožto spojení intelektuálních mohutností myšlení, vůle (chtění) a soudnosti; kosmopolitní moment myšlení přichází ve chvíli, kdy si je tato reflektující soudnost vědoma své partikulárnosti, a přesto se nechce – nemůže – vzdát usilování o univerzalitu.

Kapitolami věnovanými Hannah Arendtové se završuje Fineho odklon od standardních cest kosmopolitního teoretizování, a to ve směru hledání pozice, která se nachází „radikálně mezi“ – čili takové, která se bude vyhýbat extrémům *nacionalismu* i *naivního (dogmatického) kosmopolitismu*, a přitom povede k *radikální transformaci* politického myšlení i praxe. V tomto smyslu lze nakonec také lépe porozumět relativní povrchnosti předcházejícího výkladu soudobých diskusí o kosmopolitismu: Právě proto, že jejich detailní rozbor by samotný Fineho argument nikam neposunuly, nemá pro něj patrně smysl se do nich pouštět. Čímž samozřejmě nechci autorovi připisovat úmysly, kterými při psaní nedisponoval; pouze se snažím číst recenzovanou knihu ve světle, které její kompozici učiní co nejsrozumitelnější.

To ale zároveň znamená, že titul a zejména český podtitul knihy – *Základní ideje globálního uspořádání* – je poněkud zavádějící, protože kniha žádný takový náčrt jednoduše nenabízí, na rozdíl od děl řady analyzovaných i vynechaných autorů a autorek. Původní kvazipodtitul, *Key Ideas*, je v tomto ohledu paradoxně výstižnější; lze ovšem předpokládat, že jde o volbu redakční či nakladatelskou, a nikoliv překladatelskou (ve skutečnosti také nešlo o původní podtitul, nýbrž o název ediční řady nakladatelství Routledge).

Dílčí výhrady lze mít ovšem i k překladu samému, který je jako celek sice čtivý a srozumitelný, nicméně čtenář průběžně naráží na slovní spojení a pasáže, které působí neohrabaně, či přímo mění význam původního textu. Uvedu několik příkladů druhého typu: „Suspension of hostilities“ neznamená záhadné „zrušení nepřátelství“, nýbrž obyčejné *příměří*; pak dává smysl i Kantova související výhrada (s. 68, pozn. 91). První věta sekce „Násilí a moderní stát“ (s. 85) zavádějícím způsobem tvrdí, že Hegel se na rozdíl od Kanta nestavěl určitým (odmítavým) způsobem k tradici přirozeného práva, zatímco v originále se dočteme, že se nestavěl ke Kantovi tak, jak se Kant stavěl k přirozenému právu. Kantův projekt se taktéž z rámce přirozeného práva nesnažil „vyvodit“, nýbrž *osvobodit* („draw out of“; srovnej Tamtéž). Konstituční patriotismus nerozlišuje „mezi právem

a zákonem“, nýbrž mezi tím, co je (pozitivní) právo a co je (morálně) správné („*what is law and what is right*“; s. 96). Filozofické snahy o obsáhlejší pojetí lidských práv nejsou „hnutími“, nýbrž *kroky* nebo *tendencemi* („*movements*“; s. 128). Jedná se samozřejmě o detaily, ovšem v ideálním případě by ani ty nebyly v textu ponechány.

Pochválit je na druhou stranu třeba poměrně detailní rejstřík kombinující jmenné a věcné položky; nakladatelství Filosofia se v posledních letech ve svých publikacích chopilo této záslužné, leč náročné „přidané hodnoty“ textu se vši vážností, což čtenáři jistě ocení. Stejně tak mohou být leckomu užitečné i aktualizované odkazy na existující české verze textů, které autor citoval v cizojazyčných originálech. Samozřejmostí ediční řady *Filozofie a sociální vědy* je dnes již i kvalitní tvrdá vazba a taktéž velmi příjemná cena knihy (160 Kč), již odhaduji na poloviční oproti srovnatelným publikacím konkurenčních sociálněvědných nakladatelství.

Jako celek hodnotím knihu pozitivně, protože přináší českému čtenáři zajímavý obraz kosmopolitního způsobu myšlení v podání předního sociálního a politického teoretika – a nakladatelství Filosofia je třeba opět zatleskat za průběžnou publikační aktivitu v této oblasti. Vzhledem k obecnému a do značné míry úvodovému charakteru argumentace bude užitečná – neboť srozumitelná – zájemcům skutečně ze všech sociálněvědných oborů, přestože za jádro cílového publika lze pravděpodobně považovat politology, sociology a „vztahaře“. Za zopakování stojí již zmiňovaná přednost v podobě nedogmatického a (sebe)reflexivního stylu výkladu. Zároveň bych se ale přimlouval za obohacení edičního plánu o překlad knihy, která usiluje o skutečně detailní kritickou diskusi kosmopolitismu jakožto politické a/nebo sociální teorie, a která by tak mohla v této ediční řadě doplnit nejen Fineho verzi kosmopolitismu, ale také například poměrně rozmáchlý i hluboký náčrt *kritické teorie globální spravedlnosti* z pera domácího autora Marka Hrubce (2011). Příkladem mohou být některé tituly, které byly v recenzi zmíněny, které ovšem pochopitelně vějíř existujících spisů ani zdaleka nevyčerpávají.

Pavel Dufek

Literatura

- Beardsworth, Richard (2011): *Cosmopolitanism and International Relations Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Caney, Simon (2005): *Justice Beyond Borders: A Global Political Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Hrubec, Marek (2011): *Od zneuznání ke spravedlnost: Kritická teorie globální společnosti a politiky*. Praha: Filosofia.
- Hurrell, Andrew (2007): *On Global Order: Power, Values, and the Constitution of International Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Rachels, James (2003): *The Elements of Moral Philosophy*. 4th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Scheuerman, William (2012): *The Realist Case for Global Reform*. Cambridge: Polity Press.
- Yack, Bernard (1997): *The Fetishism of Modernities: Epochal Self-Consciousness in Contemporary Social and Political Thought*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.